

БІЗНЕС: РЕДАКЦІЙНА СТАТТЯ

Іван В. Нагорняк, магістр природничих наук, доктор філософії, відповідальний редактор розділу

Зони воєнних дій та повоєнного відновлення: кадровий дефіцит у приватних стоматологічних практиках

Іван В. Нагорняк^{a,*}, Наталія М. Коба^b

Необхідно усвідомлювати, що ми існуємо в певних обставинах, які не залежать від нас. Ми – країна, яка, хочемо ми того чи ні, житиме в умовах постійної загрози воєнного конфлікту з нашим північним сусідом, який може розпочати бойові дії будь-якої миті, навіть після укладення миру. Ми повинні перетворити нашу країну на фортецю. Це зовсім інша філософія, інший погляд на економіку та зміст суспільних відносин усередині держави.¹

57-й день повномасштабної російської війни проти України
(21 квітня 2022 року)

Данило О. Гетманцев

Голова Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики, доктор юридичних наук, професор

Війна на європейському континенті триває...

П'ятдесят сім днів російського вторгнення із застосуванням танків, винищувачів, бойових гелікоптерів, військових кораблів та ракетних ударів, а також героїчний спротив української армії й усього українського народу докорінно змінили діяльність багатьох приватних стоматологічних практик в Україні.^{2,3}

Дефіцит персоналу у воєнних та післявоєнних регіонах сформувався внаслідок двох основних причин: (1) тимчасової або постійної зміни місця проживання працівниками клінік зі східних, південних та північних регіонів України до центральних

м. Київ, Україна

^a Магістр природничих наук, доктор філософії, головний лікар, фізична особа-підприємець Нагорняк І.В.

^b Магістр природничих наук, колишній головний лікар ТОВ «Науковий центр стоматології та ультразвукової хірургії».

* Адреса автора: Приватна стоматологічна практика (Сертифікат системи управління якістю відповідно до ISO 9001:2015 – Фізична особа-підприємець Нагорняк І. В.), вул. Андрюшенка, 6-Г, офіс 6, м. Київ, 01135, Україна.

Електронна пошта: ivan.nagorniak@gmail.com

Рекомендований формат цитування цієї статті: Нагорняк І.В., Коба Н.М. Зони воєнних дій та повоєнного відновлення: кадровий дефіцит у приватних стоматологічних практиках. Журнал з діагностики та лікування патології ротової порожнини і щелепно-лицьової патології 2022;6(4):60-2 (J Diagn Treat Oral Maxillofac Pathol 2022;6(4):60-2).

Рукопис отримано 27 квітня 2022 р.
Прийнято до публікації 28 квітня 2022 р.
Опублікована онлайн 29 квітня 2022 р.

<https://doi.org/10.23999/j.dtomp.2022.4.1>

© 2022 OMF Publishing, LLC. Ця стаття опублікована у відкритому доступі відповідно до умов ліцензії Creative Commons «Зазначення авторства — Некомерційне використання 4.0 Міжнародна». (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

і західних регіонів країни; (2) виїзду або евакуації за кордон з метою тимчасового чи постійного проживання.

Протягом майже двох місяців від початку повномасштабного російського вторгнення понад 5 мільйонів людей залишили Україну.⁴ Більшість із них (90 %) становлять жінки та діти. Серед тих, хто виїхав, значну частину становлять лікарі-стоматологи, медичні сестри та адміністратори клінік. За нашими даними, протягом останніх двох місяців з Києва було евакуйовано лікарів-ортодонтів, дитячих лікарів-стоматологів, лікарів-стоматологів-хірургів, лікарів-інтернів і студентів стоматологічних факультетів. Серед евакуйованих працівників київських клінік також були молодші медичні сестри (санітарки), медичні сестри та адміністратори.

Можна з упевненістю стверджувати, що стать працівника стане одним із визначальних критеріїв добору персоналу для приватних стоматологічних практик, розташованих у регіонах ведення бойових дій (зокрема, у місті Києві та Київській області, Чернігівській, Сумській, Житомирській областях тощо), як нині, так і в майбутньому.⁵ Це зумовлено тим, що працівники чоловічої статі призовного віку (чоловіки віком від 18 до 60 років)⁶ підлягають можливій мобілізації до лав Збройних Сил України та в умовах дії воєнного стану не мають права залишати територію країни.

КАДРОВИЙ ДЕФІЦИТ

На думку військових експертів і політологів, війна в різних формах і на різних етапах може тривати до кінця 2022 року⁷. На нашу думку, основними критеріями працевлаштування у приватних стоматологічних практиках найближчим часом можуть стати: (1) стать працівника (перевага надаватиметься чоловікам або жінкам, які готові жити й працювати в умовах воєнних дій); (2) близькість місця проживання до стоматологічної практики; (3) наявність власного автомобіля або мотоцикла.

Водночас анкета роботодавця повинна містити, зокрема, таке запитання:

- «Чи залишитеся Ви в місті, де розташована наша клініка, якщо околиці міста перебуватимуть під обстрілами? Так чи ні».

Таким чином, уже найближчим часом або в подальшій перспективі можна очікувати зміни парадигми кадрової політики українських приватних стоматологічних практик.

Волтон-Робертс (Walton-Roberts) та співавт. (2017) звернули увагу на важливу проблему, пов'язану з міграцією медичних працівників, – втрату професійної кваліфікації та можливостей для професійної реалізації внаслідок глобальної міграції кадрів.⁷ Справді, лікар-стоматолог, який евакуюється або мігрує до іншої країни, змушений витрачати місяці, а іноді й роки, на вивчення іноземної мови, адаптацію до нових умов, нострифікацію диплома, пошук роботи тощо. Крім того, нам відомі численні випадки, коли українські лікарі-стоматологи, які мігрували до інших країн через сімейні причини, були змушені протягом тривалого часу – роками або навіть десятиліттями – працювати асистентами лікаря-стоматолога.

Водночас аналіз даних щодо зворотної міграції в Індії показав, що лише 1,9 % опитаних медичних сестер і менш ніж 1 % представників інших медичних професій належали до категорії осіб, які повернулися після міграції.⁸ Безумовно, *вимушена евакуація* громадян України у зв'язку з війною не є еміграцією. Значна частина з понад 5 мільйонів людей виїхала до країн Європейського Союзу, Сполученого Королівства, а

також до Сполучених Штатів Америки чи Канади, сподіваючись після завершення війни повернутися до своїх домівок і відновити власну професійну діяльність. Частина з них уже почала повертатися до рідних міст після припинення бойових дій.

Таким чином, ми стикаємося не лише з дефіцитом персоналу у приватних стоматологічних практиках, а й із відтоком кваліфікованих медичних кадрів, що негативно позначається на суспільстві та економіці країни загалом.⁹

Підсумовуючи, можемо стверджувати, що в умовах постійної загрози воєнного конфлікту власники приватних стоматологічних практик в Україні повинні переосмислити кадрову політику з метою забезпечення безперервної роботи медичних закладів, надання якісних діагностичних і лікувальних послуг та сприяння підтриманню економічної стабільності держави.

Отже, власники приватних стоматологічних практик в Україні мають навчитися ефективно долати кадрові виклики, що постають перед стоматологічною практикою в умовах воєнного часу. Саме ті з них, хто успішно опанує ці нові управлінські навички, зможуть зберегти свій бізнес.

ЛІТЕРАТУРА (9)

1. Вінокуров Я. Данило Гетманцев: Якщо ти в Чернівцях і аргументуєш несплату податків війною, ми все одно прийдемо по тебе [документ в мережі Інтернет]; 21 квітня 2022 р. [цитовано 22 квітня 2022 р.]. Доступно за посиланням: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/04/21/686051/>
2. Фесенко І. І. Зупиніть війну! Європейці, будинки, дитячі садки, лікарні, університети та світова наука – під ударами ракет! *Журнал з діагностики та лікування патології ротової порожнини і щелепно-лицевої патології (Journal of Diagnostics and Treatment of Oral and Maxillofacial Pathology)* 2022;6(2):32-4. <https://doi.org/10.23999/j.dtmp.2022.2.3>
3. Нагорняк І. В. Ведення приватної практики в зоні бойових дій. *Журнал з діагностики та лікування патології ротової порожнини і щелепно-лицевої патології (Journal of Diagnostics and Treatment of Oral and Maxillofacial Pathology)* 2022;6(3):35-6. <https://doi.org/10.23999/j.dtmp.2022.3.1>
4. З України виїхали понад 5 мільйонів людей – ООН [документ у мережі Інтернет]; 20 квітня 2022 р. [цитовано 23 квітня 2022 р.]. Доступно за посиланням: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ukrajina-5-milyoniv-bizhenciv-oon/31812778.html>
5. Подати заявку на отримання 6500 грн українці можуть до 31 березня [документ у мережі Інтернет]; 27 березня 2022 р. [цитовано 22 квітня 2022 р.]. Доступно за посиланням: <https://delo.ua/uk/society/podati-zayavku-na-otrimannya-6500-grn-ukrayinci-mozut-do-31-bereznya-394831/>
6. Під час війни в Україні. Кого з чоловіків 18-60 років не стосується заборона на виїзд за кордон – роз'яснення ДПСУ [документ у мережі Інтернет]; 5 березня 2022 р.; [цитовано 21 квітня 2022 р.]. Доступно за посиланням: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/hto-z-cholovikiv-18-60-rokiv-mozhe-vijhati-z-ukrajini-pid-chas-viyni-vinyatki-do-obmezhen-50222499.html>
7. США вважають, що російсько-українська війна може тривати до кінця 2022 року: Ентоні Блінкен союзникам по ЄС [документ у мережі Інтернет]; 20 квітня 2022 р. [цитовано 21 квітня 2022 р.]. Доступно за посиланням: <https://www.republicworld.com/world-news/russia-ukraine-crisis/us-thinks-russia-ukraine-war-may-last-till-end-of-2022-antony-blinken-to-eu-allies-articleshow.html>

8. Волтон-Робертс М., Раннелс В., Раджан С. І., Суд А., Наїр С., Томас П., Пакер С., Маккензі А., Томблін Мерфі Г., Лабонте Р., Буржо І. Л. Причини, наслідки та політичні заходи у відповідь на міграцію медичних працівників: основні висновки за результатами дослідження в Індії. *Кадрові ресурси охорони здоров'я (Human Resources for Health)* **2017**;15(1):28.
<https://doi.org/10.1186/s12960-017-0199-y>
9. Додані С., ЛаПорте Р. Е. Витік мізків із країн, що розвиваються: як перетворити витік мізків на приріст мудрості? *Журнал Королівського медичного товариства (Journal of the Royal Society of Medicine)* **2005**;98(11):487-91.
<https://doi.org/10.1258/jrsm.98.11.487>